

רשת האינטרנט כזירת התנגשות תרבויות

פריצתה של רשת האינטרנט לעולם הפיחה תקוות רבות במערב, שהרשת תפרוץ את מחסום הברזל המונף מאחורי משטרים אפלים במזרח, ותסייע לייצר עולם טוב יותר ♦ נכון לעכשיו החולמים לא נטשו את חלומם, אבל הם מודעים לכך שהסיכוי שזה יתממש לא יקרה בדורם

אשר יובל *

"קטנה" כמו סין מצטרפת לרשת, השימוש בכל אחד מהתחומים והיישומים הנ"ל על פני הרשת כולה מועצם פי כמה וכמה.

התנגשות אינטרסים

בשלב מסוים החלה להיווצר סתירה ואפילו התנגשות בין שתי מגמות והתפתחויות אלה. הרחבת תפוצת הרשת הכניסה למעגל המשתמשים חברות, אישים ותרבויות, שרוח האינטרנט המקורית זרה להם או פשוט לא ידועה להם, לא מעניינת אותם ואפילו עוינת לנורמות חיהם. "האבות המייסדים" והמצטרפים החדשים "שיחקו את המשחק" ונהנו, כל אחד בדרכו, מהתפתחות הרשת, אבל עלו בעצם על מסלול התנגשות. המערב, שהאמין וממשיך להאמין ברשת פתוחה, קיווה שנפוצות הרשת תביא יחד איתה את "הרוח המערבית", ומשטרים שאמנת הרשת אינה נר לגלים ומנצלים אותה לרעה, סופם שיילכדו ברשת ויכולותיה, או למצער, יקבלו את כללי המשחק. ואם לא הם, אז הדור הצעיר שלהם, אשר יגדל לתוך עולם פתוח וליברלי. תפיסה זו הלכה ועדיין הולכת עם רעיונות כמו דמוקרטיזציה, זכויות אדם, חופש המידע, סחר חופשי, כפר גלובלי וכו'.

אם, למשל, המהפכות האחרונות בעולם הערבי נעזרו בפייסבוק ובשאר אמצעי הרשת, הרי די בכך על מנת לקרוא להם "האביב הערבי". מה שהמערב לא ראה, או לא רצה לראות, הוא שבמקביל הלך ונוצר סוג אחר לגמרי של שימוש ברשת, רוח אחרת לגמרי של שימוש ברשת, רוח אחרת לגמרי מזו שקיוו לה האבות המייסדים: ניצול הרשת

אשר יובל

אם, למשל, המהפכות האחרונות בעולם הערבי נעזרו בפייסבוק ובשאר אמצעי הרשת, הרי די בכך על מנת לקרוא להם "האביב הערבי". מה שהמערב לא ראה, או לא רצה לראות, הוא שבמקביל הלך ונוצר סוג אחר לגמרי של שימוש ברשת, רוח אחרת לגמרי מזו שקיוו לה האבות המייסדים: ניצול הרשת לדיכוי זכויות הפרט וחופש הביטוי

האבות המייסדים של רשת האינטרנט (את אחד מהם, פרופ' **ליאונרד קליינרוק** מאוניברסיטת UCLA, הכרתי אישית), אולי לא התכוונו לכך, אבל כשלושים שנה לאחר שהושקה הפכה היום רשת האינטרנט לזירה של התנגשות תרבויות עולמית. כוונת חלוצי האינטרנט (רשת Bitnet בשמה הראשון, וקודמתה - רשת ARPA-Net) הייתה ראשית ועיקר לבחון את הישימות של רשת פתוחה העובדת בשיטת המנות (Packet switching) כאלטרנטיבה לרשתות הסינכרוניות הסגורות, המעבירות מסרים שלמים ביניהן. אלא שכבר במימוש הראשון, בעולם האקדמי, היה ברור שיש כאן הרבה יותר מעניין טכנולוגי. מהר מאד זוהה אופייה הפתוח של הרשת והיכולת להעביר בה מגוון רחב של מידע ותכנים, ונקבעו כללים ברורים של הצטרפות לרשת ואופן ניהולה. כללים אלה היו מושתתים, כמוכן, על תרבות העולם המערבי, הרואה בחילופי מידע פתוחים חלק בלתי נפרד מתיפוס עולם דמוקרטי, ליברלי והומאני, המכבדת בראש ובראשונה זכויות אנוש וקניין. סקירה פשוטה של רשימת המדינות שהצטרפו בהדרגה לרשת (אנגליה, קנדה, מערב אירופה - ישראל הייתה בין הראשונות) וקיבלו על עצמן את שיטות ניהולה וכללי התנהגותה (לצד פרוטוקולים וסטנדרטים הכרחיים), היא העדות הטובה ביותר של "שורשיה התרבותיים" של רשת האינטרנט ומטרתיה.

מי הקברניט של הקיברנטיקה

אלא שהמציאות עולה כידוע על כל דמיון ועל כל חזון או תכנון ראשוני. רשת האינטרנט התפתחה כפי שהתפתחה, עד שהיום קשה בכלל לזהות בה את השורשים הראשונים (להוציא את שיטת המנות, שהייתה ונשארה המודל המתמטי הגאוני שמנהל את התעבורה ברשת ביעילות כה רבה). היום צריך להסביר לדור הצעיר מה בכלל פירוש המילה סייבר, ושמקורה בתורת הקיברנטיקה של אבות המייחשוב (ג'ון וון ניומן, רוברט וינר ואחרים) ושהיא נגזרת מהמילה היוונית שגם אומצה בעברית: קברניט. וזו אכן השאלה המרכזית הרובצת לפתחה של רשת האינטרנט בימינו: מי כאן הקברניט? מי קובע את כללי המשחק? האם אפשר להמשיך במתכונת המקורית של רשת פתוחה?

שתי התפתחויות ענק התרחשו ברשת במקביל. האחת, בתוך הקבוצה המקורית - העולם המערבי, והיא הרחבת היישומים (האפליקציות) של הרשת והשימוש בה כמעט בכל תחום בחיים המודרניים: כלכלה ופיננסים, תיירות, שלטון וממשל, חינוך, תעשייה ומסחר, מחקר ואקדמיה, רפואה, תרבות ואמנות, משפט ומה לא. ולכך יש להוסיף את נושא התקשורת הבינאישית, החל מהרשתות החברתיות וכלה בדוא"ל, סקיפ, וייבר וכו', וכמובן התופעה המדהימה של "חוכמת ההמונים" והפיכת הרשת למאגר ידע וספרייה עולמית אדירי ממדים. עצירת פעולת הרשת אפילו למספר שעות בודדות פירושה נזק במיליארדים ושיתוק ממשי של הכלכלה המודרנית בכל אחד מהתחומים הללו.

ההתפתחות השנייה היא הרחבת מעגל המשתמשים: מדינות ואישים, עד שהיום אין אולי מדינה אחת בעולם שאיננה חברה ברשת. התפתחות זו העצימה מאוד את ההתפתחות הראשונה (הפנימית), ותקופה ארוכה ניוונו שתיקן זו מזו והעצימו זו את זו. שהרי ברור שברגע שמדינה